

AUKUS'un Avustralya'nın Güvenliği Üzerindeki Etkileri

Impacts of AUKUS on Australia's Security

ÖZET

Avustralya, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) arasında üçlü bir güvenlik paketi olarak 15 Eylül 2021'de ilan edilen AUKUS'da, Avustralya'nın konvansiyonel silahlı ve nükleer enerjiyle çalışan denizaltılara sahip olması merkezi bir yer tutmaktadır. Nükleer enerjiyle çalışan denizaltıların AUKUS içindeki bu merkezi konumuna rağmen AUKUS'un Çin'in bölgede artan askeri, siyasi ve ekonomik varlığına bir yanıt olarak ortaya çıkmış olduğu ve Hint-Pasifik'te Çin'i baskılayacak ve hatta onu çevreleyecek stratejilerin uygulanabilmesini mümkün kılacak bir iradeyi yansıttığı da dikkate alınmalıdır. Bu yönüyle Çin'in çevrenmesi gibi fazlasıyla zorlu ve tehlikeli bir amacın/politikanın parçası olan AUKUS, ABD ve Avustralya için güvenlik temelinde önemliyen Brexit sonrasında küresel bir vizyona sahip olma iddiası taşıyan Birleşik Krallık açısından da büyük bir fırsat sunmaktadır. Bu makale, Çin'in Avustralya için oluşturduğu güvenlik tehdidini, AUKUS'un ortaya çıkış koşullarını ve AUKUS'un Avustralya'nın güvenliğini nasıl etkilediğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte makalede, Avustralya açısından AUKUS'un kabulü ve Avustralya'nın realist temelde izlediği dış politika gerekçelendirilerek, AUKUS'un geleceği, Avustralya'nın güvenliği açısından yorumlanmıştır. Makale, AUKUS'un ilanı sonrasında Avustralya'nın kendi kaderini Hint-Pasifik'te Birleşik Krallık ve özellikle de ABD ile birleştirildiği iddiasındadır. Bu bağlamda Avustralya geleceğine ilişkin olarak aldığı bu önemli kararlar, AUKUS'un beraberinde getirebileceği olumlu ve olumsuz sonuçları da peşinen kabul etmiştir.

Anahtar Kelimeler: AUKUS, Avustralya, Birleşik Krallık, ABD, Nükleer Denizaltı.

ABSTRACT

AUKUS announced on 15 September 2021 as a trilateral security pact between Australia, the United Kingdom (UK), and the United States of America (USA). Delivery of conventionally armed and nuclear-powered submarines to Australia is central in the AUKUS pact. Despite this central place of nuclear-powered submarines in the pact, it should be considered that it emerged as a response to China's growing military, political, and economic presence in the region. Also, the AUKUS pact reveals a will, which is implementing a strategy that would suppress China in the Indo-Pacific and even implement a containment policy against China. In this respect, the pact is part of a difficult and dangerous goal/policy such as the containment of China. While the AUKUS pact is crucial for the security of the USA and Australia. It also presents a significant opportunity for the UK to expand its global vision following Brexit. This article intends to explain the security challenges posed by China to Australia, the reasons behind the creation of the AUKUS pact, and its impact on Australia's security. In addition, the article justifies the acceptance of the AUKUS pact from Australia's perspective. It also discusses Australia's foreign policy based on realism and interprets the future of the pact based on Australia's security. The article claims that after the declaration of the AUKUS pact, Australia merged its destiny with the UK and especially the USA in the Indo-Pacific. In doing so, Australia has accepted in advance the positive and negative consequences that the pact might bring.

Keywords: AUKUS, Australia, UK, USA, Nuclear Submarine.

GİRİŞ

Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde ekonomik, siyasi ve askeri gücünü arttıran Çin'in bölgesel ve küresel düzeyde daha etkili bir aktör haline gelmesi, ABD'nin Hint-Pasifik'te Çin ile jeostratejik bir rekabete girmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu noktada Avustralya'nın da Çin'in bölgede artan etkisine karşı kendisini güvende hissetmeyerek savunma harcamalarını büyük ölçüde arttırması, Avustralya'da AUKUS'u mümkün kılacak bir iradenin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Avustralya'da oluşan bu irade, Birleşik Krallık'ın Brexit sonrasında hedeflediği küresel vizyon ve ABD'nin Hint-Pasifik'te Çin'i baskılayacak şekilde elde etmek istediği liderlikle birleşmiştir.

15 Eylül 2021'de açıklanan, Avustralya, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nin İngilizce kısaltmalarından oluşan (Australia, the United Kingdom, the United States) AUKUS anlaşmasının merkezinde, Avustralya'nın konvansiyonel silahlı nükleer enerjiyle çalışan denizaltılara sahip olması yer almaktadır. AUKUS ile Avustralya'nın yalnızca nükleer enerjiyle çalışan denizaltılar satın almayacak olması önemlidir. Bu anlaşmayla ABD ve Birleşik Krallık'ın nükleer denizaltı teknolojisi bu ülkeyle paylaşılarak,

İbrahim Çağrı Erkul ¹

How to Cite This Article

Erkul, İ. Ç. (2024). "AUKUS'un Avustralya'nın Güvenliği Üzerindeki Etkileri", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 10(5): 793-805. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13844446>

Arrival: 06 August 2024
Published: 30 September 2024

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Osmaniye, Türkiye

Avustralya'nın kendi topraklarında nükleer denizaltıları inşa etmesi de mümkün kılınacaktır. AUKUS, Çin'in bölgede artan askeri varlığına bir yanıt olarak ortaya çıkmış olsa da AUKUS'un ABD, Avustralya ve Birleşik Krallık arasında iş birliğini artırmayı amaçlayan stratejik bir boyutunun da olduğu unutulmamalıdır.

Avustralya'da AUKUS'u destekleyenler ve karşı çıkanlar temelinde, kamuoyunun bölünmüş bir görüntü verdiği ileri sürülebilir. AUKUS'u hem Çin'in gücünü baskılayacak ve dengeleyecek hem de Avustralya'yı Çin'e karşı koruyabilecek bir ortaklık olarak gören destekleyenler bulunmaktadır. Anlaşmanın karşısında olanlar ise AUKUS'un nükleer silahların yayılmasının önlenmesine olumsuz etki yapacağı, yeni bir silahlanma yarışı başlatarak güvenlik ikilemi üzerinden Avustralya'yı daha güvensiz bir ülke haline getireceği ve Avustralya'nın ABD ve Çin arasında yaşanacak muhtemel bir çatışmada/savaşta esnek ve bağımsız bir strateji benimsemesinin önüne geçeceğini düşünmektedirler. Bu yönüyle Avustralya içerisinde AUKUS'a yönelik tartışmaların siyasi partilerin yanında halk nezdinde de sürdüğü belirtilmelidir.

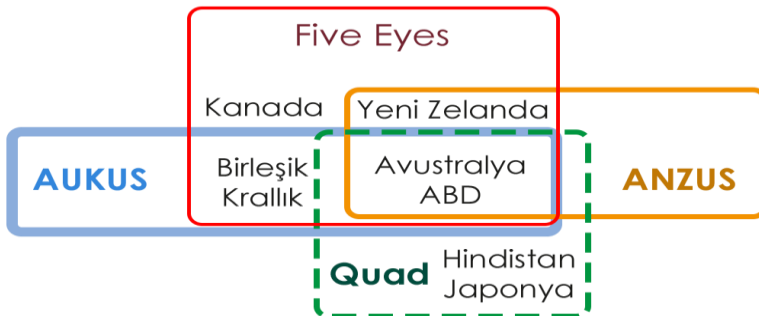
Jeopolitik rekabetin derinleştiği Hint-Pasifik'te yaşanabilecek gelişmeleri Avustralya ve AUKUS özelinde değerlendiren bu makale, Avustralya'nın güvenlik çekincelerini de dikkate alarak, AUKUS'un Avustralya'nın güvenliğini nasıl etkilediğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. AUKUS'un gelecek yıllarda işlevsel bir pakt olarak başarıya ulaşabilmesi, Avustralya'nın güvenliği ile yakından ilişkili olduğu için makalenin temel sorgulama sorusu, AUKUS'un Avustralya'nın güvenliğini nasıl etkilediği üzerine inşa edilmiştir. Görelî olarak yeni bir güvenlik paktı olan AUKUS'a ilişkin olarak, Türkçe literatürde yeterince çalışma olmaması ve Avustralya'nın AUKUS içerisinde merkezi bir konuma sahip olması, AUKUS'un Avustralya özelinde ele alınmasını gerekli kılmıştır. Yapılan bu sınırlamayla makalenin literatüre katkı sağlama amacını taşıdığı da ifade edilmelidir.

Bütüncül bir yaklaşımın kullanıldığı bu makale, giriş ve sonuç bölümleri dışında üç bölümden oluşmaktadır. Makalede ilk olarak Avustralya'nın tarihsel olarak Çin'e bakışı ve Çin'den aldığı tehdidin AUKUS'un ortaya çıkışında nasıl bir yere sahip olduğu irdelenmiştir. İkinci bölümde AUKUS'un çerçevesi ve anlaşmanın içeriği bağlamında Avustralya'nın tarihsel müttefikleri olan ABD ve Birleşik Krallık ile ilişkileri ele alınmıştır. Bunlara ek olarak AUKUS'un Avustralya için olumlu ve olumsuz yönleri incelenmiş ve anlaşmanın Hint-Pasifik'teki ülkeleri nasıl etkilediği de çalışmaya konu edilmiştir. Makalenin üçüncü bölümünde ise AUKUS'un geleceği Avustralya'da anlaşmaya destek veren ve karşı çıkanların görüşleri üzerinden detaylandırılmış, AUKUS'un genişleme ihtimali ele alınmış ve anlaşmanın nükleer silahların yayılmasının önlenmesi üzerinde nasıl bir etki oluşturabileceği analiz edilmiştir.

ÇİN TEHDİDİ VE AVUSTRALYA İÇİN AUKUS'A GİDEN YOL

Avustralya, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri arasında üçlü bir güvenlik paktı olan AUKUS, Avustralya'nın istihbarat, savunma ve diplomasi temelinde ABD ve Birleşik Krallık ile dâhil olduğu birlikteliklerin son halkası olarak değerlendirilebilir. Aşağıda yer alan tablo incelendiğinde, Avustralya ve ABD'nin belirtilen tüm oluşumlarda üye oldukları görülecektir. Bu, hem ABD'nin Hint-Pasifik'te lider bir pozisyon üstlenmek istediğini gösterirken hem de Avustralya'nın Hint-Pasifik'teki merkezi pozisyonunun altını çizmektedir. Aşağıda yer alan tablo aynı zamanda ABD ve Avustralya'nın özel ilişkisinin anlaşılması için de dikkate alınmalıdır.

Tablo 1: QUAD, Five Eyes, ANZUS ve AUKUS üyeleri

Kaynak: (Mix ve Vaughn, 2022).

Bu tablo değerlendirildiğinde, QUAD ABD, Japonya, Hindistan ve Avustralya'nın bir araya geldiği, siyaset/diplomasi odaklı bir forum olarak karşımıza çıkmaktadır. Anglo-Sakson kökenlere sahip olan ABD, Birleşik Krallık, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda'nın yer aldığı istihbarat ittifakı Five Eyes (Beş Göz) bir istihbarat mekanizmasına sahip olarak önemlidir. Ancak Five Eyes'ın, ABD'nin Hint-Pasifik stratejisinin uygulayabilmesi için yeterli bir zemin oluşturmadığının altı çizilmelidir. Bu noktada ABD için çok taraflı bir

askeri bloğun varlığı, ABD'nin Hint-Pasifik stratejisini uygulayabilmesi için gerekli görülmüştür. (Xiao Chen ve Hong, 2022: 50). Askeri blok söz konusu olduğunda ise elbette ANZUS (Australia, New Zealand, United States Security Treaty) akıllara gelen ilk anlaşma olarak düşünülmelidir. Ancak ANZUS'un da aşağıda açıklanan sebeple ABD'nin Hint-Pasifik stratejisini uygulayabilmesi için uygun bir çerçeveye sahip olmadığı açıktır.

Şöyle ki, Avustralya, Yeni Zelanda ve ABD'nin imzaladığı ANZUS güvenlik antlaşmasının 4. maddesinde geçen “*Her bir taraf, Pasifik Bölgesi'nde taraflardan herhangi birine yönelik bir silahlı saldırının kendi barışı ve güvenliği için tehlikeli olacağını kabul eder ve anayasal süreçlerine uygun olarak ortak tehlikeye cevap vermek için hareket edeceğini beyan eder*” (“Security Treaty between Australia”, 1951) ifadesi, tarafların saldırıya uğramaları durumunda antlaşmaya taraf olan devletlerin anayasal süreçlere uygun olarak bir yardımlaşma taahhüdü içine gireceklerini ortaya koymuştur. Bu yönüyle ANZUS'un etkin olabilmesi için bir silahlı saldırının varlığı söz konusu olmalıdır. Diğer bir ifadeyle ANZUS tarafların bölgede izlemeye çalıştıkları stratejilerinin uygulanabilmesi için yeterli bir antlaşma olmaktan uzaktır. ABD'nin AUKUS'u, Yeni Zelanda'nın çıkarıldığı ve Birleşik Krallık'ın dâhil edildiği ikinci bir ANZUS olarak tahayyül etmediği de ileri sürülebilir. Özellikle ABD'nin AUKUS'dan beklentisi, bir güvenlik/savunma antlaşmasının ötesinde Hint-Pasifik'te Çin'e karşı izleyeceği stratejileri mümkün kılmasıyla ilişkilidir.

ABD'nin ihtiyaç duyduğu strateji ve Avustralya'nın Çin'den aldığı tehdit dikkate alınır, ABD ve Avustralya arasında yakalanan uyum daha açık görülecektir. Bu konuyu biraz daha açmak gerekirse, 1949'da Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra Avustralya ve Çin ilişkileri uzun bir süre sorunlu olarak devam etmiştir. Avustralya'da Robert Menzies'in başbakanlığı döneminde² benimsenen komünizm karşıtı tutum, doğrudan ikili ilişkilere de yansımıştır. Menzies'den sonra başbakan olan Harold Holt döneminde de bu karşıtlık sürmüştür. Hatta bu dönemde Avustralya'nın Taipei'de bir büyükelçilik açtığı da³ not edilmelidir (Wang, 2012: 9-10).

FitzGerald, 1973'te yayınlanan “1945'ten Buyana Çin ve Güneydoğu Asya” isimli kitabında, Çin'in bir deniz aşırı işgali gerçekleştirebilecek hava ve deniz gücüne sahip olmadığını, fakat bunları yapabilecek bir güç geliştirmesi durumunda, bunun Çin'in rakiplerince ölümcül bir meydan okuma olarak görülüp görülmeyeceğinin tahmin edilemeyeceğini belirtmiştir (FitzGerald, 1973: 104). 1976'da yayınlanan bir belgede önemli bir aktörün Güneydoğu Asya'ya hâkim olarak Avustralya'ya karşı baskı uygulayabileceği veya nihayetinde askeri tehdit uygulamak için elverişli bir konuma geleceği endişesinin Avustralya'nın stratejik politikasını güçlü bir şekilde etkilediği ortaya koyulmuştur. Elbette Çin, bu endişenin merkezinde yer almıştır (Toohey ve Wilkinson, 1987, aktaran Dupont, 1991: 95). Süreç içerisinde Çin'in burada bahsedilen ölçüde bir güce eriştiği ve Avustralya ile müttefiklerinin bunu “ölümcül bir meydan okuma” olarak yorumladığı açıktır.

Ayrıca şu husus da belirtilmelidir ki Avustralya ve Çin arasındaki anlaşmazlık bölgeleri, yalnızca Güneydoğu Asya ve Doğu Asya'ya ilişkin değildir. Bunların yanında Avustralya'nın "arka bahçesinin" bir parçası olarak gördüğü Antarktika'daki hak iddiasının Çin tarafından tanınmaması, ikili ilişkilerdeki bir diğer sorun olarak yorumlanabilir (Paul, 2014: 42). Ayrıca Çin'in Antarktika'daki kaynaklara yönelik artan ilgisi ve gerçekleştirdiği altyapı çalışmaları Avustralya için bir endişe kaynağı olarak değerlendirilebilir. Çin'in yenilerini inşa etme amacında olduğu üsler ve bölgede yaptığı bilimsel araştırmalarla Antarktika'da etkisini genişletmesi Avustralya'nın çıkarlarını koruyabilmesi için Antarktika'ya daha fazla kaynak ayırmasını bir zorunluluk haline getirmiştir (Özer, 2019: 192-193). Diğer taraftan Çin'in tarihsel olarak sahip olduğu ve kendisini dünyanın merkezinde konumlandığı dünya algısının, görece bugün de değişmediği (Qin, 2018: 63-65) dikkate alınır, Avustralya'nın Çin'e yönelik duyduğu korku daha iyi anlaşılabilir.

Peki, ikili ilişkilerdeki bu sorunlu durum dikkate alındığında, Avustralya ve Çin ilişkilerinde bir uyum yakalayabilirler ve birlikte çalışabilirler mi? Fitzsimmons, Avustralya'nın Çin ile uyum yakalayabilmesi için egemenliğinden vazgeçmekten başka bir seçeneği olmadığını düşünmektedir. O'na göre, Avustralya ile Çin birbirlerine güven duymayacaklardır. Bu güvensizlik iki ülkenin farklı yönetim sistemlerine sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu değişmeyeceği için Avustralya, siyasi ve görece olarak kültürel değerlerini paylaşan ülkelerle yakın güvenlik ilişkilerini kurma eğiliminde olacaktır. Avustralya'yı demokratik ülkelere yaklaştıran bu eğilim, Avustralya ve Çin'in ulusal güvenliklerini ilgilendirmeyen konular etrafında iş birliği yapmalarını mümkün kılabilirken, Avustralya'nın Çin ile siyasi ve güvenlik temelinde kuracağı iş birliği ihtimalini sınırlandırmaktadır (Fitzsimmons, 2023:176). Bu noktada Avustralya'nın bölgede Çin'in

² Menzies 1949 ve 1966 yılları arasında Avustralya Başbakanı olarak uzun bir süre görev yapmıştır.

³ Avustralya'nın Taipei'de 1972'de sonlanan diplomatik temsiline ilişkin olarak, Avustralyalı diplomat Hugh Dunn Taipei'de bir büyükelçilik sahibi olmanın Avustralya'ya bir etkisinin (etkileme ve etkilenme) olmadığını belirterek, 1971'de Avustralya'nın büyükelçiliğinin geleceği kamuoyunda yeniden tartışma konusu olduğunda, büyükelçiliğin devamının savunulması noktasında Avustralya'nın öne sürülebileceği çok az somut başarı elde edildiğini vurgulamıştır (Dunn, 1988, aktaran Taylor, 2009: 207). Buradan hareketle Avustralya'nın Taipei'ye bir büyükelçilik açması, görece Avustralya'ya diplomatik bir kazanç sağlamamıştır.

gücünü dengeleyebilecek ve kendisini Çin'e karşı koruyabilecek aktörlerle hareket etmeyi tek rasyonel seçenek olarak değerlendirdiği belirtilmelidir. AUKUS'u mümkün kılan ABD ve Avustralya arasındaki özel ilişki, bahsi geçen rasyonel seçeneği anlamak adına önemlidir.

Avustralya'nın küresel savaşlarda ABD ve Birleşik Krallık ile uyum içinde olması, yukarıda ifade edilen özel ilişkiyi anlamlı kılar. II. Dünya Savaşı'nda çok sayıda cephede ABD ile birlikte savaşan Avustralya'nın Vietnam'da, I. Körfez Savaşı'nda, Doğu Timor'un özgürleştirilmesinde, Afganistan Savaşı'nda, Irak'ın işgalinde ve dünyanın birçok bölgesinde yürütülen çok sayıda gizli operasyonda ABD'ye verdiği destek (Paul, 2014: 5) dikkate alındığında, Avustralya ve ABD arasında benzer bir uyumun Çin'e karşı sergilenmesi şartırcı olmayacaktır.

Yukarıda savaşlar üzerinden örnekleri de verildiği üzere, Avustralya açısından ABD ile ilişkilerin geliştirilmesi ve ABD'nin küresel liderliğinin sürdürülmesi, Avustralya'nın ulusal çıkarları nezdinde önemlidir. Avustralya Hükümeti'nin 2017'de yayınladığı "Dış Politika Beyaz Kitabı" bu konuyu açıkça ortaya koymuştur. Şöyle ki, bu belgeye göre ABD, mevcut küresel liderliğini sürdürebilmek için ortaklarından makul düzeyde yardım beklemektedir. Avustralya ise ABD'nin küresel liderliğini desteklemenin, Avustralya'nın ulusal çıkarlarına hizmet edeceği düşüncesinden hareketle, ABD'ye destek olacağı ve ABD'nin yükünü paylaşmaya devam edeceğinin altını çizmiştir. Diğer taraftan, Avustralya, Çin'in uluslararası sistemdeki etkisinin büyümeye devam etmesi endişesiyle, ABD'nin yüzleştiği küresel sorunlara karşı daha yakın bir çalışma amacı taşıdığını belirtmiştir (Department of Foreign Affairs and Trade, 2017: 80-81). Aynı belgede, ABD'nin, bölgede hâkim güç olmasına rağmen Çin'in Amerika'nın hâkim pozisyonuna meydan okuduğunun kabul edilmiş olması da dikkate değerdir (Department of Foreign Affairs and Trade, 2017: 1).

ABD'nin Avustralya ile geliştirdiği özel ilişkinin, yakın dönemdeki en önemli sonuçlarından birisi Avustralya'nın sayısı 220'ye kadar çıkabilecek uzun menzilli Tomahawk seyir füzesi satın alma talebinin, ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından onaylaması olarak görülebilir. Avustralya 895 milyon dolarlık bu satın almayla, Birleşik Krallık'tan sonra Tomahawk seyir füzesine sahip olan ikinci ABD müttefiki konumuna gelmiştir (Whiteman ve Watson, 2023). Buna ek olarak, ABD ve Avustralya'nın ortak insansız hava aracı geliştirme yönünde bir çaba ortaya koydukları dikkate alındığında (Lee, 2020: 22-23), her iki aktörün de ilişkilerini geliştirmek için tarihsel müttefikliğin ruhuna uygun davrandıkları ileri sürülebilir.

Çin kaynaklı endişeye ve yukarıda ifade edilen görüşlere paralel olarak AUKUS'un ilanı, ABD'nin çok taraflı ve küresel bir vizyon oluşturmak yerine ülkesinin enerjisini Çin'e kaydıracağını göstermektedir (Haar, 2021: 23). ABD'nin Afganistan'dan çekilmesinin ardından ABD ve Çin arasındaki küresel jeostratejik rekabetin Orta Doğu'dan Hint-Pasifik'e taşındığını iddia edenler, AUKUS'un ilanını ve bunun zamanlamasını iddialarını güçlendirmek için kullanmaktadırlar (O'Sullivan ve Orban, 2021: 35). Benzer bir biçimde, Rusya'nın Ukrayna'da içine düştüğü çıkmazın da ABD'nin dikkatini Çin'e çevirmesini mümkün kıldığını⁴ düşünenler bulunmaktadır.

Diğer taraftan Avustralya'nın kendisini Çin'e karşı güvende hissetmemesi, savunma harcamalarını büyük oranda arttırmasına sebep olmuştur.⁵ Sert gücün caydırıcılığı üzerinden kurgulanan Avustralya savunma politikası, büyük ölçüde askeri bir bakış açısıyla oluşturulmuştur. Bu savunma politikası klasik realizmle temellendirildiği için büyük askeri ekipman harcamaları da makul görülmektedir (Parker, 2020: 37). Bu noktada Avustralya, ilk olarak Fransa'dan 12 diesel motorlu denizaltı satın almak için devasa kabul edilebilecek bir anlaşma imzalamıştı. Fransa ile yapılan denizaltı anlaşmasının iptal edilmesi ekonomik ve diplomatik olarak kolay olmasa da Avustralya bunu gerçekleştirecek iradeyi ortaya koymuştur.

Bu tartışmalı iptal kararının ardından Avustralya, Fransız gemi yapım şirketi Naval Group'a 584 milyon dolarlık bir tazminat ödemeyi kabul etmiştir. Anlaşmanın feshedilmesinin Avustralyalı vergi mükelleflerine toplam maliyetinin ise 2,4 milyar dolar olduğu belirtilmelidir (France24, 2022). Avustralya iptal ettiği bu anlaşma sebebiyle büyük bir mali kayıp yaşamış gibi görünse de Avustralya'nın ABD ve Birleşik Krallık ile AUKUS çerçevesinde oluşturduğu nükleer enerjili denizaltı programının maliyetinin 245 milyar dolar olduğu dikkate alınır (Jackson, 2023) Fransa ile yapılan anlaşmadan cayma bedeli Avustralyalı vergi mükellefleri için görece kabul edilebilir bir meblağ haline gelmiştir.

Peki, Avustralya neden nükleer enerjiyle çalışan denizaltıları tercih etti? Bu soruya genel bir cevap verilirse, Tow'un da belirttiği üzere Avustralya başbakanlarının çoğu, Avustralya'nın ABD ile kuracağı ittifakı, ABD'yi

⁴ Soğuk Savaş döneminde de Avrupalı aktörlerin Avrupa'nın güvenliğinin sağlamaları durumunda, ABD'nin kaynaklarını, Çin'i çevrelemek gibi önemli amaçlar için kullanması gerektiğine inananlar bulunmaktaydı (Griffiths, Roach, Solomon, 2011: 100-101). Bu açıdan bakıldığında, Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği bugün için ise Rusya'nın Avrupa'yı tehdit edemeyecek bir pozisyonda olması, ABD'nin dikkatini Çin'e yöneltmesini ilk seçenek olarak gündeme getirmeye devam etmektedir.

⁵ Avustralya'nın 2001'de yaklaşık 7 milyar dolar olan askeri harcamalarının, 2021'de 31 milyar doların üzerine çıkmış olması, konunun anlaşılması açısından bir temel sunacaktır (The World Bank, Military expenditure (current USD) – Australia).

bölgeye “demirlemenin” önemli bir yolu olarak görmüşlerdir (Tow, 2017: 286). Soruya, askeri ve teknik bir yönden cevap verildiğinde ise, nükleer enerji ile çalışan denizaltıların sundukları daha uzun menzile ek olarak daha hızlı olmaları ve tespit edilmelerinin daha zor olması, Avustralya’nın Fransa ile yaptığı anlaşmayı iptal etmesinde etkilidir (Wintour, 2021).

Nihai olarak şunu da belirtmek gerekir ki, Avustralya nükleer enerji ile çalışan denizaltılar elde etmek istemektedir ve AUKUS’a göre bu denizaltılar konvansiyonel silahlara sahip olacaklardır. Findlay’in değindiği üzere, diğer aktörler Avustralya’nın nükleer enerjiyle çalışan denizaltılar elde etmek istemesini kuşku bulmamaktadır.⁶ Diğer bir ifadeyle, uluslararası kamuoyu nezdinde Avustralya’nın amacı bir nükleer silah elde etmek değil, yalnızca nükleer enerjiyle çalışan denizaltılara sahip olmaktır (Findlay, 2021: 8).

AUKUS’U AVUSTRALYA AÇISINDAN ANLAMLANDIRMAK

AUKUS genel olarak nükleer denizaltılar inşa etmek ve bunları işletmek için bilgi, istihbarat ve teknoloji paylaşımını içeren bir anlaşma olarak kabul edilse de (O’Sullivan ve Orban, 2021: 34) AUKUS’un ortaya çıkışı, Avustralya’nın Fransa’dan satın alacağı 12 dizel motorlu denizaltının satın alma sözleşmesini iptal ederek nükleer enerjiyle çalışan denizaltılar elde etme kararı almasıyla sınırlı değildir. AUKUS ayrıca antlaşmaya taraf olan üç ülkenin siber, yapay zekâ, kuantum teknolojileri ve ek denizaltı yeteneklerinin geliştirilmesinde iş birliğini kolaylaştıracak bir ortaklık olarak da tahayyül edilmiştir. Nihai olarak ise AUKUS, Çin’in Hint- Pasifik’te sert bir biçimde dengelenmesi hedefini taşımaktadır (McDougall, 2021: 728). Bu bakımdan AUKUS’da nükleer enerjiyle çalışan denizaltılar merkezi bir yer tutmasına rağmen AUKUS’un kapsamının bunun ötesinde olduğu belirtilmelidir. Yukarıda ifade edilenlere ek olarak su altı sistemleri ve uzun menzilli saldırı yetenekleri de dâhil olmak üzere bir dizi alanda bilgi paylaşımının kolaylaştırılması da AUKUS ile amaçlanmıştır (Masterson, 2021: 26). Buradan hareketle AUKUS’un iki temel sütun üzerine inşa edildiği belirtilmelidir. AUKUS’un ilk sütunu konvansiyonel silahlı ve nükleer enerjiyle çalışan denizaltılar ile ilgilidir. İkinci sütun ise yukarıda değinilen gelişmiş yetenekler üzerinde yapılacak iş birliğini kapsamaktadır (AUKUS Defense Ministers, 2023).

ABD’nin nükleer denizaltı teknolojisini 1958’de Birleşik Krallık’a vermesinin ardından, bu teknolojiyi AUKUS aracılığıyla ilk kez Avustralya ile paylaşacak olması, nükleer denizaltı konusunu farklı bir açıdan önemli kılmaktadır (Amarasinghe, 2021: 11). Avustralya bu antlaşmayla nükleer silaha sahip olmayan ancak nükleer enerjiyle çalışan denizaltıları işleten ilk devlet haline gelecektir. Bu durum, Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması’nı (NPT) imzalamış bir devlet olarak Avustralya açısından sorunludur (O’Sullivan ve Orban, 2021: 37). Diğer taraftan Çin’in, AUKUS’u Avustralya’nın nükleer silah elde edebilmesi için dolaylı bir strateji olarak yorumladığı (Skinner, 2022: 15) da dikkate alınmalıdır. Yine Çin’in AUKUS Antlaşması’na ve AUKUS’u oluşturan üç müttefike yönelttiği "tehlikeli bir yola girmek", "uluslararası toplumun endişelerini hiçe saymak", "yeni bir silahlanma yarışı⁷ ve nükleer silahların yayılmasını riske atmak" gibi çok sayıda suçlama bulunmaktadır (Gardner, 2023). Silahlanma yarışına güvenlik ikilemi üzerinden bakılırsa, bir aktörün kendisini savunma amacıyla silahlanması durumunda, diğer aktörün de muhatabının çabasını kendisi açısından bir tehdit olarak yorumlaması ve silahlanması, realist temelde rasyonel bir tercih olarak görülmektedir. Bu, elbette tarafların daha fazla kaynağı silahlanmaya ayırması anlamına gelecektir. Silahlanma yarışı içerisinde olan aktörün kendisini güven içerisinde tutabilecek kaynaklara sahip olmaması durumunda ise muhtemel saldırıları önlemek için bir ittifakın parçası olmayı seçmesi de mümkündür (Viotti ve Kauppi, 2016: 56-57). Burada güvenlik ikilemi üzerine yapılan saptama AUKUS özelinde değerlendirildiğinde Avustralya için realist bakış açısıyla uyumlu bir görüntü vermektedir. Ancak unutulmamalıdır ki güvenlik ikileminin en önemli açmazı, daha fazla silahlanmanın muhtemel bir savaş kaçınılmaz kılarak, aktörler için güvensizliği beraberinde getirme ihtimalidir.

Avustralya’da 2018 ve 2022 yılları arasında başbakanlık yapan Scott Morrison, Avustralya’nın NPT’yi destekleyeceğini ve nükleer denizaltıların bu antlaşmayı ihlal etmediğini ifade etmiştir.⁸ Ancak nükleer denizaltılarda kullanılacak olan yüksek enerjili uranyumun kolaylıkla nükleer silaha dönüştürülebileceği dikkate alındığında, Morrison’un düşüncesine yönelik soru işaretleri artmaktadır. Diğer taraftan nükleer denizaltılar, izledikleri nükleer programları sebebiyle baskı altında olan İran gibi devletlerin de Avustralya örneğini emsal olarak kullanabilmelerinin önünü açabilir (McDougall, 2021: 729).

⁶ Çin’i bu genellemenin dışında tutmak gerekir.

⁷ ABD’li bir kuruluş olan Nuclear Threat Initiative’e göre, Çin donanması hâlihazırda torpido ve seyir füzesi ateşleyebilen altı nükleer enerjili denizaltıya sahiptir (Hawkins, 2023).

⁸ Avustralya Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı Çin’in iddialarına “Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması nükleer silaha sahip olmayan devletlerin donanmada nükleer itki/tahrik gücü edinmesini yasaklamaz” (Australian Government Department of Foreign Affairs and Trade, 2022) şeklinde net bir yanıt vermiştir.

Gelen tepkileri de dikkate alan ABD, nükleer denizaltı teknolojisini Avustralya ile paylaşılmasının sorun oluşturmayacağını gerekçelendirmeye çalışmıştır. ABD'ye göre bu teknolojinin Avustralya ile paylaşılması, bir istisna olarak ifade edilmiştir. Buna ek olarak ABD, Avustralya'nın nükleer silahların yayılmasını önleme konusundaki sicilinin mükemmel olduğunu ve bu konudaki taahhütlerine bağlı bir ülke olarak Avustralya'nın elde edeceği nükleer teknolojinin sorun oluşturmayacağı iddiasında bulunmuştur (Masuhr ve Schepers, 2022: 3).

AUKUS'un ilanına bölgeden farklı tepkilerin gelmiş olması normal karşılanabilir. Bir tarafta bunun Çin'in askeri gücündeki artışla oluşan dengesizliğin giderilmesine yardımcı olacağına inananlar, diğer tarafta ise AUKUS'un bir silahlanma yarışına yol açabileceğinden veya bölgede çatışma riskini artırabileceğinden endişe edenler bulunmaktadır (Brooke-Holland, Curtis ve Mills, 2021: 4). Endonezya ile Malezya AUKUS'un bölgede bir silahlanma yarışına yol açabileceği ve çatışma riskini arttırabileceği korkusunu taşıırken, Filipinler, Japonya, Güney Kore ve Hindistan'ın⁹ AUKUS'u genel olarak iyi karşıladıkları belirtilmelidir (Brooke-Holland, Curtis ve Mills, 2021: 6-8).

Peki, AUKUS antlaşmanın tarafı olan devletler için ne ifade etmektedir? Öncelikle AUKUS, ABD'nin bir dönem mümkün gördüğü Çin'in küresel toplumun bir parçası olabileceğine yönelik düşüncesinin hatalı/sorunlu olduğunun kabulü olarak yorumlanabilir. Bu kabul, ABD'nin bahsi geçen yanlıştan dönmesi ve Çin'e karşı aktif bir baskı uygulaması noktasında yeni bir milat olarak da ifade edilebilir. Şöyle ki Gardner'e göre Batılı ülkeler, Çin konusunda yanılmışlardır. Batılı ülkeler, Çin'in ekonomik olarak liberalleşmesinin kaçınılmaz bir biçimde Çinlilerin dışarıya açılmasını sağlayacağına ve daha fazla siyasi özgürlüğü beraberinde getireceğine inanmışlardır. Aynı şekilde Batılı ülkeler, Batılı çok uluslu şirketlerin Çin ile kurduğu ortaklıkların artmasıyla Çinlilerin daha yüksek bir yaşam standardına sahip olacağını ve bunun da Çin Komünist Partisi'nin (ÇKP) halk üzerindeki denetimini gevşetmesiyle sonuçlanacağını düşünmekteydi (Gardner, 2023). Yukarıda da belirtildiği üzere, süreç içerisinde bu düşüncenin iflas ettiğinin açık bir biçimde görülmesi, ABD'yi müttefikleriyle birlikte Çin'in bölgede dengelenmesi ve baskılanması çabasına yönlendirmiştir. Esasında AUKUS'un kuruluş aşamasında Çin'in Pasifik'teki düşmanlığı hakkında tek bir açık ima yapılmamış olsa da bu güvenlik ortaklığı Avustralya, Birleşik Krallık ve ABD'nin Çin'i potansiyel bir düşman olarak algıladığının açık bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir (Amarasinghe, 2021: 11).

Yukarıdaki soruya yeniden dönecek olursak, antlaşmanın üç tarafı için de AUKUS'un bazı avantajları beraberinde getirdiği ileri sürülebilir. Çin'in artan deniz tehdidine yanıt verme isteği, Avustralya'nın ABD ile mevcut ittifakını güçlendirmek için güdüleyici bir unsurdur. Bu antlaşma, Brexit'ten¹⁰ sonra eski müttefikleriyle kendi küresel rolünü güçlendirmeyi isteyen Birleşik Krallık için bir fırsattı ve nihai olarak Çin'e karşı koymanın yollarını arayan ABD için fazlasıyla gerekliydi (O'Sullivan ve Orban, 2021: 34). Bu çerçevede görüş ek olarak Avustralya'nın AUKUS'a ilişkin gerekçelerini biraz daha detaylandırmak çalışmayı daha anlamlı kılacaktır.

Avustralya özelinde bakarsak, AUKUS'un Avustralya'nın müttefikleri ile birlikte Çin'in Hint-Pasifik bölgesinde artan askeri yeteneklerine stratejik bir yanıt verme amacı taşıdığı görülmektedir. Aynı zamanda Avustralya'nın COVID-19'un kökenlerine ilişkin soruşturma çağrılarını cevap olarak, Çin'in uyguladığı ticaret kısıtlamaları ve Avustralya siyasetini etkileme çabası içinde olması, Avustralya'yı endişeye sevk etmiştir. Bu iki husus da Avustralya'nın AUKUS'un kurulmasına yönelik motivasyonunun bir parçası olarak kabul edilebilir (Mix ve Vaughn, 2022). Aynı zamanda Avustralya'nın yakın çevresinde yer alan birçok zayıf ve kırılğan devlet, Avustralya'nın kendisini Asya'da stratejik bir aktör olarak görme anlayışını olumlu yönde etkilemektedir (Cook, 2012: 109). Bu yönüyle Fitzsimmons'un da belirttiği üzere Avustralya, AUKUS anlaşmasıyla Asya'da daha etkili bir eksen güç ve daha dinamik bir miktatis olmaya çalışmaktadır (Fitzsimmons, 2023: 173).

Avustralya'da AUKUS'a yönelik endişelerin varlığı da göz ardı edilmemelidir. AUKUS'un Avustralya'yı ABD ve Çin arasında yaşanabilecek olası bir çatışmanın içine çekebileceği, Avustralya'nın ABD'nin askeri/siyasi eğilimlerine teslim edileceği, ABD'nin Çin'e karşı vereceği muhtemel bir savaşta Avustralya'nın ABD'ye "hayır" demesinin çok zor ve hatta neredeyse imkânsız olacağı, Avustralya'nın ABD'den satın alınacak nükleer enerjili denizaltıları ABD'nin desteği veya denetimi olmadan işletmekte yaşayabileceği sorunlar ve Avustralya'nın AUKUS'un tüm maliyet ve riskini üstlenecek olması ortaya koyulan endişelerden bazılarıdır (Connaughton, 2023).

⁹ Hindistan'ın politikası, Hint Okyanusu'nu serbest ve açık tutma yönünde olsa da küresel/bölgesel aktörlerin bu sulara çekişme içinde olmasından da rahatsızlık duymamaktadır. Bunun temel sebebi, Hindistan'ın bölgede rekabet halinde bulunan farklı aktörlerin Çin'in etkisini sınırlayacağına yönelik beklentisidir. AUKUS da bu bağlamda Hindistan'ın memnuniyet duyduğu bir girişim olarak değerlendirilmektedir (Joshi, 2023: 307).

¹⁰ Birleşik Krallık için AUKUS içerisinde yer almak, Birleşik Krallık'ın Brexit sonrasında izlemeye çalıştığı "Küresel Britanya" stratejisiyle uyumludur. Bunun yanında hem Birleşik Krallık donanmasının Hint-Pasifik'teki varlığının gerekçelendirilmesinde hem de Birleşik Krallık'ın sahip olduğu askeri kapasiteyle izlemek istediği stratejik hedefler arasındaki farkı kapatacak olması yönüyle rasyonel bulunmuştur (Xiaochen ve Hong, 2022: 52).

AUKUS Eylül 2021'de ilan edildiğinde, liderlerin zihninde bir takvim olduğu anlaşılrsa da bunun netleştirilmemesi bir takım soru ve sorunları beraberinde getirmiştir. Bunun önüne geçmek adına Mart 2023'te ABD Başkanı Joe Biden ve Avustralya Başbakanı Anthony Albanese¹¹ ve Birleşik Krallık eski Başbakanı Rishi Sunak AUKUS'a yönelik yaptıkları ortak açıklamada Avustralya'nın nükleer enerjiyle çalışan denizaltılara ne zaman sahip olacağıyla ilgili bazı tarihlerin öngörülmüş olması önemlidir. Bu açıklamaya göre denizaltılarda görev yapacak Avustralyalı personeller, ABD ve Birleşik Krallık donanmalarınca eğitilecek ve 2027 gibi erken bir yıldan itibaren bazı nükleer denizaltılar rotasyona tabi olarak Avustralya'ya gönderilecektir. 2030'ların başından itibaren, ABD'nin (Kongre'nin onayı ile¹²) Avustralya'ya üç Virginia sınıfı nükleer denizaltı satışını gerçekleştireceği ve gerekirse bu sayıya iki adet daha ek yapılabileceği ifade edilmiştir. 2030'ların sonlarında ise Birleşik Krallık'ın ilk nükleer enerjiyle çalışan denizaltıyı Avustralya'ya teslim edeceği ve Avustralya'nın, Avustralya'da inşa edilen ilk nükleer denizaltıyı 2040'ların başında kendi donanmasına kazandıracığı yönünde bir takvim belirlenmiştir (Prime Minister's Office, 10 Downing Street, 2023).

Makalenin bu bölümünü sonlandırmak gerekirse, Avustralya'nın Çin'den aldığı tehdide karşılık savunma harcamalarını artırması Çin'e karşı kendisini güvende hissetmesini mümkün kılmamıştır. Diğer taraftan Avustralya'nın Çin'e karşı geleneksel müttefikleriyle kurduğu mevcut ilişki ve birlikliklerin yeterli olmadığına ikna olması gelecek on yıllarda Avustralya'nın kendi kaderini ABD ve Birleşik Krallık ile birleştirmesiyle ortaya çıkan AUKUS'u ve bu anlaşmanın beraberinde getirebileceklerini peşinen kabul etmesiyle sonuçlanmıştır.

AUKUS'UN GELECEĞİ

AUKUS'un geleceği ele alınırken ilk odaklanılması gereken yer, şüphesiz Avustralya halkının düşünceleridir. Demokratik bir devlette halkın alınan kararlara yönelik düşünceleri elbette önemlidir. Huisken'e göre çok sayıda Avustralyalı, son on yıl içinde ağırlıklı olarak Hint-Pasifik'te yaşananlarla Avustralya'nın nükleer denizaltılara sahip olma isteği arasında önemli bir bağ kurmakta zorlanmaktadır. Bu sebeple Huisken Avustralyalıların bahsi geçen bağı kurmalarını sağlayacak bir sonuca varmaları için hükümetin AUKUS'un niçin seçildiğini açıklayan bir anlatıya ihtiyaç duyduğunun altını çizmektedir (Huisken, 2023).

Avustralya'nın nükleer silah sahibi olmadan nükleer enerji ile çalışan denizaltı sahibi olma yönündeki bu girişimini geçmişte Kanada'nın denemiş olması önemlidir. Kanada'nın 1987'de nükleer enerjili denizaltı inşa etmek için ortaya koyduğu irade stratejik, politik, finansal, lojistik ve nükleer silahların yayılmasını önleme temelinde ciddi bir muhalefetle karşılaşmıştır. Bu karşı çıkışlar sebebiyle Kanada iki yıl içinde bu projeden vazgeçmek durumunda kalmıştır (Rauf ve Desjardins 1988, aktaran Findlay, 2021: 6).

Avustralya açısından karşı çıkışlar Kanada örneğinden farklılaşmış olsa da Avustralya'da kamuoyunun AUKUS üzerinde bir uzlaşma sağladığı ileri sürülemez. 2023 Mart ayı içinde yayınlanan ve 1.124 kişinin katıldığı bir anketin sonuçları, Avustralya halkının AUKUS'a bakışının görece iyi olmadığını ortaya koymuştur. Bahsi geçen ankete katılan her beş kişiden yalnızca biri Çin'i "yüzleşilmesi gereken bir tehdit" olarak nitelemiştir. Ayrıca ankete katılanların yalnızca dördte biri nükleer denizaltılar için yüz milyarlarca dolarlık maliyeti ödemeye istekli olduğunu belirtmiştir (Karp, 2023). Bunun yanında 1991 ve 1996 yılları arasında Avustralya Başbakanı olarak görev yapmış olan Paul Keating'in AUKUS'a yönelik olumsuz eleştirileri de dikkate alınmalıdır. Keating, ABD ve Çin'in Tayvan gibi bir anlaşmazlık üzerine yaşayacakları bir çatışmada AUKUS'un Avustralya'yı kilitleyeceğini ve Avustralya'nın stratejik özerkliğini sorunlu hale getireceğine inanmaktadır (McDougall, 2021: 728). Diğer bir ifadeyle dâhil olduğu ittifak ve ortaklıkların beraberinde getirdiği belirsiz siyasi ve askeri taahhütler, Avustralya'yı çatışmalara taraf yapabilir. Ayrıca Avustralya'nın karar ve eylemlerinin Çin tarafından tehdit edici olarak yorumlanması da mümkündür. Bu durum ise nihai olarak stratejik kırılma daha da artmış bir Avustralya'yı karşımıza çıkarabilir (Wallis, 2020a: 15).

İşte bu sebeple Strating, Avustralya'nın bağımsız bir deniz stratejisi geliştirmesi gerektiğine inanmaktadır. O'na göre Avustralya'nın geliştireceği ulusal deniz stratejisi yalnızca bölgenin savunulmasını sağlamayacak, Avustralya'nın deniz güvenliğine ilişkin çıkarlarının kapsamlı olarak tanınmasını ve denizcilik alanında bölgesel ortaklıkları ve iş birliği fırsatlarını da geliştirecektir. Strating, bu stratejinin bölgesel güç statüsü ile uyumlu olan daha esnek ve bağımsız bir duruşun benimsenmesini de mümkün kılması gerektiğini belirtmiştir (Strating, 2020: 70). Benzer bir bakış açısıyla O'Keefe de Avustralya'nın Çin'e karşı izleyeceği politikayı

¹¹ Albanese, ABD'nin San Diego şehrindeki Point Loma Deniz Üssü'nde 14 Mart 2023'te Biden ve Sunak ile yaptığı konuşmasında, AUKUS'un Avustralya'nın savunma kabiliyetine tarihte tek seferde yapılan en büyük yatırımı temsil ettiğini, Avustralya'nın ulusal güvenliğini ve istikrarını güçlendireceğini ve gelecekte Avustralya'ya üstün bir savunma yeteneği sağlayacağını ifade etmiştir (Albanese, 2023).

¹² ABD Kongresi, AUKUS anlaşması kapsamında Virginia sınıfı denizaltıların Avustralya'ya satılmasına izin veren yasayı 14 Aralık 2023'te kabul etmiştir (Hurst ve Butler, 2023).

belirlerken kötü durum senaryolarının hesaba katılması gerektiğine inanmaktadır. Ancak bununla birlikte Çin ile gelecekte kurulabilecek iyi ilişkilere ve alternatif politikalara açık kapı bırakmak da gerekmektedir. O'na göre Avustralya'nın Çin'e yönelik tercih edeceği politikalarda bir denge kurulması önemlidir (O'Keefe, 2020).

Bu bağlamda birincil stratejik çıkar bölgesini Hint-Pasifik olarak kabul eden bir Avustralya'nın Çin ile yaşayacağı gerilimin Pasifik adalarındaki güvensizliği arttırabileceği ve izlenen politikanın bu bölgeyi istemediği bir jeostratejik rekabete sürüklenme ihtimali göz ardı edilmemelidir (Wallis, 2020b: 52). Konunun Avrupa ayağına bakıldığında ise Asya-Pasifik'te çıkarları olan Avrupalı devletler, Çin ve AUKUS ülkeleri arasında taraf tutmak durumunda kalmaktadırlar. Bu durum, Çin'i bir tehdit olarak tanımlamak istemeyen ve Pekin ile iş birliğine açık olan Avrupalı devletler için bir sorun yaratmaktadır (Masuhr ve Schepers, 2022: 1).

Diğer taraftan bu ortaklığı Avustralya'nın oynadığı bir kumar olarak görmekle birlikte Avustralya'nın coğrafi konumu gereğince, ABD ve Birleşik Krallık'a göre daha fazla Çin tehdidi altında olduğunu ve Avustralya'nın oynadığı kumarın buna değeceğini ileri sürenler bulunmaktadır (Masuhr ve Schepers, 2022: 3). AUKUS lehine görüş belirten Laird'e göre Avustralya Savunma Kuvvetleri'nin nükleer denizaltılar edinmesi, Avustralya'nın Hint-Pasifik'teki erişimini genişletecektir (Laird, 2022: 20). Bu açıdan bakınca mali ve diplomatik yönden ağır bir maliyeti beraberinde getireceğini öngörmesine rağmen Avustralya'nın AUKUS için ortaya koyduğu irade, bölgede güce dayalı düzene uyum sağlayabilme çabasının bir parçası olarak değerlendirilebilir (Ha, 2022: 13).

AUKUS'un geleceği ele alınırken üzerinde durulması gereken ikinci konu, AUKUS'un genişleme potansiyelinin olup olmadığıdır. Birleşik Krallık'ın eski Genelkurmay Başkanı Nicholas Carter AUKUS'un genişleyebileceği ülkeler arasında Japonya'nın yanında Yeni Zelanda ve Kanada'nın da olabileceğini öne sürmüştür (Rockwood, 2021: 22). Potansiyel adaylar sırasıyla ele alınırsa, Çin'in etkisinin ve gücünün artmasına karşı Japonya'nın güvenlik çıkarlarını Avustralya, Birleşik Krallık ve ABD'nin çıkarlarıyla giderek uyumlu hale getirdiği saptamasını yapan Auslin, Japonya'nın AUKUS'a dâhil olması gerektiğini ifade etmiştir. O'na göre AUKUS'un Japonya'nın da dâhil edilmesiyle JAUKUS'a dönüşmesi, Hint- Pasifik'te yer alan liberal demokrasiler arasında güvenlik temelinde var olan iş birliğini iyi bir noktaya taşıyacaktır (Auslin, 2023: 12). Ayrıca Auslin, Avustralya'nın nükleer denizaltı tedarik etme çabasının nükleer teknolojinin askeri kullanımına karşı çıkan muhalefetin güçlü olduğu Japonya'da sorun oluşturmaması için dikkatli olunması gerektiğinin de altını çizmiştir (Auslin 2023: 14). Mevcut konjonktür içerisinde Japonya'nın böyle bir yola girmesi için yeterli kamuoyu desteğinin olmadığı ve aynı şekilde liderlerin de benzer bir biçimde AUKUS'a dahil olmalarını sağlayacak bir iradeyi ortaya koymadıkları açıktır. Ancak buna rağmen, Japonya'nın AUKUS'un aşağıda bilgi verilen ikinci sütun içerisinde yer alma ihtimalinin olduğu unutulmamalıdır.

Yeni Zelanda'ya ilişkin olarak ise 2023'ün Ocak ayında başbakanlığı bırakan Jacinda Ardern'in nükleer enerji kullanan gemilerin Yeni Zelanda limanlarına girişinin yasaklamasına ilişkin izlenen politikanın sürdürüleceğini net bir biçimde belirtmesi, Yeni Zelanda'nın AUKUS içerisinde niçin yer almadığını ortaya koyması açısından önemlidir. Diğer taraftan bu politikanın devamı hem Avustralya ile olan stratejik birlikteliğin bir miktar azalması anlamına gelirken hem de Yeni Zelanda'nın Çin'e karşı daha uzlaşmacı bir tutumu benimsediği şeklinde yorumlanabilir (McDougall, 2021: 729). Fakat Yeni Zelanda'nın konjonktüre ve ülkeyi yöneten başbakana bağlı olarak, AUKUS'u veya Avustralya'nın güvenlik endişelerini destekleyen bir politika tercih etmesinin de ihtimal dahilinde olduğu unutulmamalıdır. Kasım 2023'te Yeni Zelanda Başbakanı olan Christopher Luxon'un AUKUS ile ilgili övgü dolu sözler söylemesi ve Yeni Zelanda'nın AUKUS'un ikinci sütununun beraberinde getirebileceği avantajları araştıracağını altını çizmesi dikkate değerdir. Bu sütun, Avustralya'ya nükleer enerjiyle çalışan denizaltıları teslim etmek için tasarlanan ilk sütundan ayrıdır ve yeni teknolojiler üzerinde yapılacak paylaşım ve iş birliğini kapsamaktadır (Jose, Craymer, 2023). Bu açıdan bakıldığında, Yeni Zelanda'nın nükleer enerjiyle çalışan denizaltılar elde etmekten ziyade, makalenin "AUKUS'u Avustralya Açısından Anlamlandırmak" başlığının hemen altında ifade edilen iş birliği olanaklarına daha sıcak baktığı ileri sürülebilir.

Son olarak nükleer silah sahibi olmadan nükleer enerji ile çalışan denizaltılara sahip olma yönündeki bir girişimi geçmişte deneyen ve vazgeçmek zorunda kalan Kanada, daha önce yaşadığı başarısızlık ve ülkede nükleer denizaltılara yönelik olumsuz bir bakışın bulunması sebebiyle şu anda böyle bir ortaklığın içinde bulunma eğiliminde değildir.

AUKUS'un geleceğine yönelik ifade edilmesi gereken bir diğer husus ise nükleer enerjiyle çalışan denizaltıların nükleer silahların yayılmasını önleme rejimini nasıl etkileyeceğine ilişkindir. Anlaşmanın tarafları, AUKUS'un ilan edildiği tarih olan 15 Eylül 2021'de Avustralya'nın konvansiyonel silahlı, nükleer enerjiyle çalışan denizaltılar edinmesini desteklemek adına bir çaba başlattıklarını Uluslararası Atom Enerjisi

Kurumu (UAEK) 13 Başkanı'na bildirmişlerdir. Buna ek olarak AUKUS ülkeleri Avustralya'nın nükleer enerjiyle çalışan denizaltı edinmesini sağlarken bunun hem nükleer silahların yayılmasını önleme rejiminin gücünü hem de Avustralya'nın bu alandaki sicilini koruma hedefinde olduklarını ve nihai olarak UAEK ile iş birliği yapacaklarını belirtmişlerdir (IAEA Director General, 2022).

UAEK Başkanı Rafael Grossi 14 Mart 2023'te yayınladığı bildiriye AUKUS ülkelerinin nükleer silahların yayılmasını önleme rejimine ve UAEK'ya olan yükümlülüklerini yerine getirmeyi taahhüt ettiklerini ve Avustralya'nın bu projeye ilgili ön tasarım bilgilerini UAEK'ya sunduğunu belirtmiştir. Buna ek olarak Grossi UAEK'nın AUKUS projesinin nükleer silahların yayılması riskinin önüne geçmesi gerektiğini ifade etmiştir (Grossi, 2023). Ayrıca Grossi, Avustralya, Birleşik Krallık ve ABD'nin gelecek 30 yıl boyunca üç aşama üzerinden AUKUS'u nasıl uygulayacakları konusunda anlaştıklarını belirtmiştir. Bu aşamalar: eğitim ve kapasitenin geliştirilmesi, konvansiyonel silahlı, nükleer enerjiyle çalışan denizaltıların teslimi ve Avustralya'da inşa edilecek denizaltılar için güç ünitelerinin edinilmesinin tamamlanmasından oluşmaktadır (Grossi, 2023).

AUKUS ülkelerinin ortaya koyduğu hedefler ve iş birliği taahhütlerine rağmen tartışma, nükleer silahların yayılmasını önleme rejimi bağlamında sonlanmış değildir. İlk olarak nükleer silah elde etme amacıyla olmasa da Avustralya'nın nükleer teknolojiyi askeri amaçlarla kullanacak olması konuyu sorunlu hale getirmektedir. Diğer taraftan ABD'nin Avustralya'ya nükleer enerjiyle çalışan denizaltılar satacak olmasının yanında, ABD ve Birleşik Krallık'ın nükleer teknolojilerini Avustralya ile paylaşacak olmaları da aynı şekilde sorunludur. UAEK nezdinde ise konu teknik temelde değerlendirilmiş ve AUKUS'un taraflarının süreç içerisinde iş birliğine gidecek olmaları değerli ve hatta yeterli bulunmuştur. Bu bakımdan UAEK'nın, nükleer silahların yayılmasını önleme rejimiyle ilgili olarak ortaya çıkan sorunlu tablo üzerinde görece durmadığı ileri sürülebilir. İfade edilen sorunların Avustralya'nın ilk nükleer enerjili denizaltısını teslim almasıyla yeniden ve daha yüksek bir tonda tartışmaya açılacağı dikkate alınmalıdır.

Son olarak AUKUS'un geleceğiyle ilgili temel zorluklardan bir diğeri, anlaşmanın uzun bir süreye yayılmış olmasına ilişkindir. Avustralya'da AUKUS'un ABD ve Birleşik Krallık'ta yaşanabilecek siyasi değişikliklere karşı savunmasız kalabileceği yönünde bir çekincenin var olduğu unutulmamalıdır. Ancak bu konudaki endişelerin üzerinde siyasetlerin yeterince durmadıkları ileri sürülebilir (Hurst, 2023). Benzer bir biçimde bu uzun süre içerisinde Avustralya siyasetinde meydana gelebilecek değişiklikler ve kamuoyunun gösterebileceği tutum değişiklikleri de AUKUS'un geleceğini etkileyebilir. Böyle bir anlaşmanın Avustralya tarafından iptal edilmesi ise Avustralya'nın siyasi, ekonomik ve diplomatik olarak son derece sorunlu bir tablo ile karşılaşmasına neden olacaktır.

SONUÇ

Çin eski Devlet Başkanı Deng Xiaoping'in Çin dış politikasına yönelik olarak aşağıda yer verilen ilkeleri, Çin'in dış politikasında takip ettiği temel tutumu ve bu politikada yaşanan değişimi anlamak adına önemlidir. Ayrıca bu ilkeler üzerinden Çin ve Avustralya ilişkileri değerlendirilirse ikili ilişkilerin neden son dönemde artan bir güvensizliğe teslim olduğunu değerlendirmek kolaylaşacaktır.

“sakince gözlemleyin; pozisyonumuzu güvence altına alın; olaylarla sakince başa çıkın; kapasitemizi gizleyin ve zamanımızı bekleyin; düşük profilli olmayı sürdürmekte iyi olun ve asla liderlik iddiasında bulunmayın” (Togo, 2012: 81-82).

Xiaoping'in Çin dış politikasına ilişkin olarak ortaya koyduğu ilkelerin bir kısmı bugün Çin tarafından görece terk edilmiştir. Bunun yanında Çin'in artık düşük profilli olmanın kabul edilemez olduğunu ve artık ülkesi için “zamanın” geldiğini düşünmeye başlaması, Avustralya için Çin'i gerçek bir tehdit haline getirmiştir.

Avustralya, 1949 sonrasında Çin'e karşı derin bir endişe beslemiştir. Çin'in artan gücü ve etkisiyle bu endişe Avustralya açısından “ölümcül bir meydan okuma” olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Avustralya'nın bölgesel bir güç olması ve Çin'in de aynı bölgede güçlü bir aktör olması rekabeti kaçınılmaz hale getirmiştir. Çin'den aldığı çok yönlü tehdide ek olarak, Çin'in Avustralya'nın iç işlerine karışması Avustralya için durumu daha kötü bir hale getirerek, iki ülke arasındaki iş birliği ihtimalini fazlasıyla sınırlanmış ve bu durum Avustralya'nın savunma harcamalarını arttırmasıyla sonuçlanmıştır. Düşünsel anlamda realizmi kabul etmiş bir Avustralya'nın AUKUS ile oluşan devasa maliyeti de bu çerçevede kabul ettiği ileri sürülebilir.

¹³ Literatürde ismi Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı olarak da kullanılan bu kurumun temel görevi, atom enerjisinin barışçıl amaçlar için kullanılmasını sağlamaktır (Sönmezöglü, vd., 1992: 322).

¹⁴ Jenkins'in belirttiği üzere AUKUS, anlaşmanın tarafları için güvenlik yetenekleri ve caydırıcılığın sorumlu ve şeffaf bir biçimde arttırmanın bir aracı olarak görülmüştür. Burada ifade edilen “sorumlu” ve “şeffaf” kelimeleri, Çin'in halkını önemsemeyen ve açık olmadan giriştiği askeri yapılanma çabasının da bir eleştirisi olarak da düşünülmelidir (Jenkins, 2023).

Çin'in bölgesel ve küresel anlamda artan etkisinin ABD tarafından yüzleşmesi gereken bir tehdit olarak değerlendirilmesi, Avustralya ve ABD'nin sahip olduğu müttefikliğin var olan uyumunu arttırmıştır. Bu uyum yalnızca Hint-Pasifik ile sınırlı kalmamış, Avustralya'nın küresel anlamda ABD için gerçek bir ortak olduğunu bir kez daha kanıtlamıştır. Ayrıca Avustralya'nın ABD'nin küresel liderliğini Avustralya'nın ulusal çıkarı için faydalı bulduğu da unutulmamalıdır. Bu yönüyle Çin'in ABD'nin küresel rolüne meydan okuması Avustralya tarafından büyük bir sorun olarak değerlendirilmektedir.

ABD'nin Çin ile yüzleşebilmesi için bir stratejiyi takip etmesi gerekmektedir. QUAD, Five Eyes ve ANZUS'un kuruluş amaçları ve taşıdıkları potansiyellerin bir strateji izlemek için yeterli imkâna sahip olmaması, Çin'in çevrelenmesine yardım edeceği düşünülen AUKUS'un önemini ortaya çıkarmıştır. Elbette Çin'in gerçek anlamda çevrelenmesi isteniyorsa AUKUS'un genişlemesi veya AUKUS dışında ikili bazı ittifakların ve anlaşmaların yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda ABD'nin Hindistan, Japonya, Güney Kore15 Filipinler ile kurduğu iyi ilişkiler, Çin'in çevrelenmesi adına önemlidir. ABD'nin Papua Yeni Gine ile Mayıs 2023'te imzaladığı savunma anlaşması da bu kapsamda değerlendirilebilir. Diğer taraftan ABD'nin Afganistan'dan çekilmesi, Çin'in çevrelenmesi noktasında sorunlu bulunabilir. Ancak ABD'nin bu hamlesiyle Çin ile Hint-Pasifik'te yüzleşmek istediği yönündeki çıkarımlar daha tutarlıdır.

Avustralya'nın Fransa'dan satın alacağı diesel denizaltılar yerine nükleer enerjiyle çalışan denizaltıları seçmesini, nükleer olanların sahip olduğu askeri üstünlük ile açıklamak yeterli olmayacaktır. Avustralya AUKUS'u ABD ve Birleşik Krallık'ı on yıllar boyunca Hint-Pasifik'e "demirlemenin" bir aracı olarak görmüştür. Diğer bir ifadeyle Avustralya'nın AUKUS'u ABD'nin bölgedeki varlığını garanti altına almak için bir araç olarak kullandığı ileri sürülebilir. Tarihsel sebepler ve coğrafi konumu gereği Çin tehdidini fazlasıyla hisseden Avustralya için ABD ve Birleşik Krallık'ı uzun vadede yanında görececek olmak önemli olmakla birlikte, ABD'nin Çin ile olası bir çatışma/savaş içine girmesi en çok Avustralya'yı etkileyecektir. Çünkü Avustralya coğrafi konum olarak bu anlaşmazlığın merkezinde yer alacaktır.

Avustralya'nın ABD ve Çin arasındaki muhtemel bir çatışma/savaşa taraf haline gelmesi, denizaltıların Avustralyalı vergi mükelleflerine maliyeti, denizaltıların Avustralya tarafından işletilmesinde yaşanabilecek sorunlar ve AUKUS'un uzun bir zamana yayılması sebebiyle anlaşmanın uygulanmasının mümkün olup olmayacağı gibi zorlu eleştirilerin varlığı not edilmelidir. Bunların yanında Avustralya'nın stratejik bağımsızlığını kaybedeceği, stratejik yönden kırılğan hale geleceği ve Tayvan sorununun Avustralya'yı doğrudan ilgilendirme ihtimali, yukarıda yer verilen eleştirileri kuvvetlendirmektedir. Bu yönüyle AUKUS'a ilişkin en önemli sorunlardan biri, halkın tam anlamıyla ikna edilememiş olmasıdır. Avustralya gibi bir demokratik devlette ikna edilememiş bir halk, AUKUS'un geleceği için büyük bir sorun olarak kabul edilebilir. Bu noktada Avustralya hükümetinin yapacağı en rasyonel girişim, halkına neden böyle bir yola girdiğini açıklamak ve onları ikna etmektir.

NPT temelinde sorunların olduğu aşikâr olsa da Avustralya'nın AUKUS ile elde edeceği nükleer bilgi birikimiyle bir nükleer silah üretme niyetinde olmadığı konusunda (Çin hariç) dünya kamuoyunda bir fikir birliği sağlanmış görünmektedir. Buna karşın AUKUS'un beraberinde getirebileceği en önemli sonuçlardan biri, farklı ülkelerin de Avustralya'yı takip ederek kendi nükleer enerjiyle çalışan denizaltılarını inşa etme yoluna girmeleri veya nükleer silah elde etme girişimlerini nükleer denizaltı programı altında gizlemeye çalışmaları ihtimalidir. Konuya UAEK açısından bakıldığında sürecin şeffaf bir biçimde ilerlemesinin ve iş birliği yapılmasının yeterli görüldüğü sonucu çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle UAEK'nın nükleer enerjinin askeri alanda kullanılmasının büyük bir sorun teşkil etmeyeceği yönünde bir izlenim verdiği görülmüştür. UAEK nezdinde AUKUS görece kabul edilmiş görülse de nükleer denizaltıların AUKUS'un merkezinde yer alması nedeniyle, yeni aktörlerin AUKUS'a dâhil olma noktasında ciddi çekinceler duyduğu belirtilmelidir. Muhtemel adaylar olarak ifade edilen Japonya, Yeni Zelanda ve Kanada'nın mevcut konjonktür içinde AUKUS'un birinci sütunu içerisinde yer alan konvansiyonel silahlı ve nükleer enerjili denizaltı programına dahil olma ihtimalleri siyasi, askeri, diplomatik ve kamuoyu desteği temelinde zor olmakla birlikte, bu ülkelerin AUKUS'un ikinci sütunu üzerinden iş birliği yapmaları mümkündür.

Özetle AUKUS ulusal çıkarlarını koruyabilmesi için Avustralya'ya bazı avantajlar sunmakla beraber riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu noktada, yakın ve orta vadede AUKUS'u savunan ve riskli bulanların öngörülerini tartışılmaya devam edeceklerdir. Burada kesin olan husus, Avustralya'nın realist temelde izlediği dış politikanın güvenlik ikilemi üzerinden onu daha güvensizleştirecek olmasıdır. Nükleer denizaltılara sahip olan ve savunma harcamalarını arttıran bir Avustralya'ya karşı Çin'in yeni bir silahlanma yarışı başlatması ve daha agresif bir dış politika izlemesi, Avustralya'yı artan askeri yeteneklerine rağmen daha güvensiz bir ülke

¹⁵ ABD'nin Hint-Pasifik bölgesinin istikrarını güçlendirme çabasında önemli bir müttefik olarak ön plana çıkan Güney Kore, aynı zamanda bölgede Japonya ile de daha uyumlu bir politika izlemeye başlamıştır. Ayrıca bu üç aktörün serbest, kapsayıcı ve uluslararası kurallara dayanan bir Hint-Pasifik vizyonunu paylaştıkları da belirtilmelidir (Sharma, 2003: 34).

haline getirecektir. AUKUS ile rekabetin farklı bir seviyeye taşınması ve Çin'in çevrelenmeye çalışılması, Hint-Pasifik bölgesinin istikrarı için fazlasıyla sorunludur. Avustralya hem coğrafi olarak hem de AUKUS sebebiyle bu sorunun merkezinde yer almaktadır. ABD ve Çin arasında yaşanacak muhtemel bir çatışmada/savaşta Avustralya'nın esnek ve bağımsız bir strateji geliştiremeyecek olması, nükleer denizaltılarla elde edilmek istenen caydırıcılığı da işlevsizleştirecektir.

KAYNAKÇA

- Albanese A. (2023, March 14). Aukus remarks-prime minister of Australia. <https://www.pm.gov.au/media/aucus-remarks>
- Amarasinghe, P. (2021). AUKUS: Another balance of power tango. *New Zealand International Review*, 46(6), 11-12.
- Auslin, M. (2023). Why Japan should join AUKUS. *Foreign Policy*, 247, 12-14.
- Australian Government Department of Foreign Affairs and Trade. (2022, September 21). Recent comments by the embassy of the People's Republic of China relating to AUKUS. <https://www.dfat.gov.au/news/news/recent-comments-embassy-peoples-republic-china-relating-aucus>
- AUKUS Defense Ministers Meeting Joint Statement (2023, December 2). <https://www.minister.defence.gov.au/statements/2023-12-02/aucus-defense-ministers-meeting-joint-statement>
- Brooke-Holland, L., Curtis, J. ve Mills, C. (2021, October 11). The AUKUS agreement, Report No. 09335, 11 October 2021. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9335/CBP-9335.pdf>
- Connaughton, M. (2023, March 24). AUKUS gets awkward down under. <https://foreignpolicy.com/2023/03/24/aucus-australia-submarine-deal-paul-keating/>
- Cook, M. (2012). Japan–Australia security relations: a tale of timing. W. T. Tow ve R. Kersten (Ed.), *Bilateral Perspectives on Regional Security: Australia, Japan and The Asia-Pacific Region*, içinde (ss. 98-110). Palgrave-Macmillan.
- Department of Foreign Affairs and Trade. (2017). *2017 foreign policy white paper*, Canberra: Australian Government.
- Dupont, A. (1991). *Australia's threat perceptions: a search for security*. Strategic and Defence Studies Centre, Research School of Pacific Studies, The Australian National University.
- Findlay, T. (2021). Not necessarily a sure or a good thing. *Arms Control Today*, 51(9), 6-9.
- Fitzgerald, C. P. (1973). *China and Southeast Asia since 1945*. Longman.
- Fitzsimmons, D. (2023). *Australia's relations with China the illusion of choice, 1972–2022*. Routledge.
- France24. (2022, June 11). Australia announces compensation deal with France for scrapped submarine contract. <https://www.france24.com/en/asia-pacific/20220611-australia-announces-compensation-deal-with-france-over-scrapped-submarine-contract>
- Gardner, F. (2023, March 14). Aucus submarine deal: is conflict with China getting closer?. <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-64959500>
- Griffiths, M. ve Roach, S. C., Salamon, M. S. (2011). *Uluslararası ilişkilerde temel düşünürler ve teoriler*, CESRAN (Çev.), Ankara: Nobel.
- Grossi, R. (2023, April 14). Director general statement in relation to AUKUS announcement. <https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/director-general-statement-in-relation-to-aucus-announcement>
- Ha, H. T. (2022). Understanding the institutional challenge of Indo-Pacific minilaterals to ASEAN. *Contemporary Southeast Asia*, 44(1), 1-30.
- Haar, R. (2021). The Biden administration's incompatible views on multilateralism. *Atlantisch Perspectief*, 45(5), 20-24.
- Hawkins, A. (2023, March 16). Path of error and danger': China angry and confused over Aucus deal. <https://www.theguardian.com/world/2023/mar/16/outrage-confusion-china-reaction-aucus-deal>
- Huisken, R. (2023, March 24). The AUKUS debate Australia needs to have. <https://www.aspistrategist.org.au/the-aucus-debate-australia-needs-to-have/>

- Hurst, D. (2023, March 17). Aukus nuclear submarine deal will be ‘too big to fail’, Richard Marles says. <https://www.theguardian.com/australia-news/2023/mar/17/aukus-nuclear-submarine-deal-will-be-too-big-to-fail-richard-marles-says>
- Hurst, D. ve Butler, J. (2023, December 14). US Congress passes bill allowing sale of Aukus nuclear submarines to Australia. <https://www.theguardian.com/world/2023/dec/14/us-congress-passes-bill-allowing-sale-of-aukus-nuclear-submarines-to-australia>
- IAEA Director General. (2022, September 09). IAEA safeguards in relation to AUKUS. <https://www.iaea.org/sites/default/files/22/09/govinf2022-20.pdf>
- Jackson, L. (2023, March 14). Australia's nuclear submarine plan to cost up to \$245 billion by 2055 -defence official. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/australias-nuclear-submarine-plan-cost-up-245-bln-by-2055-defence-official-2023-03-13/>
- Jenkins, B. D. (2023, November 27). AUKUS: a commitment to the future. <https://www.state.gov/aukus-a-commitment-to-the-future/>
- Jose, R., Craymer, L. (2023, December 20). New Zealand to explore AUKUS benefits, boost security ties with Australia. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/new-zealands-luxon-talk-defence-economy-australia-2023-12-19/>
- Joshi, Y. (2023). Beyond binaries: Southeast Asia’s maritime security cooperation with China and India. *Contemporary Southeast Asia*, 45(2), 282–312.
- Karp, P. (2023, March 20). Guardian essential poll: support for Aukus and indigenous voice declines. <https://www.theguardian.com/australia-news/2023/mar/21/guardian-essential-poll-support-for-aukus-and-indigenous-voice-declines>
- Laird, R. (2022). Extending Australia’s reach a look inside the controversial AUKUS submarine deal. *Sea Power*, 65(5), 18-20.
- Lee, C. (2020). U.S., Australia make progress on robotic jets. *National Defense*, 104(797), 22-23.
- Masterson, J. (2021). U.S., UK pledge nuclear submarines for Australia. *Arms Control Today*, 51(8), 25-27.
- Masuhr, N. ve Schepers, N. (2022). AUKUS: below the surface. *CSS Analyses in Security Policy*, 300, 1-4.
- McDougall, D. (2021). AUKUS: implications for Australia and other Commonwealth countries in the Indo-Pacific. *The Round Table*, 110(6), 728-729.
- Mix, D. E. ve Vaughn, B. (2022, May 19). AUKUS and Indo-Pacific security. <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF12113/2>
- O’Keefe, M. (2020). The militarisation of China in the Pacific: stepping up to a new cold war?. *Security Challenges*. 16(1), 94-112.
- O’Sullivan, J. ve Orbán, T. (2021). AUKUS shuffles the blocs. *National Review*. 73(20), 34-37.
- Özer, S. (2019). Avustralya’nın Antarktika politikası. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 19, 174-206.
- Parker, R. (2020). Is Australia’s defence policy right for the times?. *Security Challenges*, 16(2), 34-46.
- Paul, E. (2014). *Australia as US client state: the geopolitics of de-democratization and insecurity*. Palgrave Macmillan.
- Prime Minister's Office, 10 Downing Street. (2023, March 13). joint leaders statement on AUKUS: 13 March 2023. <https://www.gov.uk/government/publications/joint-leaders-statement-on-aukus-13-march-2023/joint-leaders-statement-on-aukus-13-march-2023>
- Qin, Y. (2018). Neden Çin kökenli bir uluslararası ilişkiler teorisi yok?. Amitav Acharya, Barry Buzan (Ed.), *Batı kökenli olmayan uluslararası ilişkiler teorisi: Asya üzerine ve Asya’nın ötesinde çeşitli perspektifler*, içinde (ss. 51-78). Ebru Thwaites Diken (Çev.), Sakarya: Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları.
- Rockwood, L. (2021). The Australia-UK-U.S. submarine deal. *Arms Control Today*, 51(10), 18-22.
- Security Treaty Between Australia, New Zealand and the United States of America [ANZUS]. (1951, September 1). <http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/ATS/1952/2.html>

- Sharma, A. (2023). Creating a resilient Indo-Pacific region: analyzing India and South Korea's defense cooperation. *The Journal of Territorial and Maritime Studies*, 10(2), 27–46.
- Skinner, C. (2022). Progress in implementation of the AUKUS agreement. *United Service*, 73(3), 14-17.
- Sönmezoğlu, F., Yıldız, Y. G., Arıboğan, D. ve Dedeoğlu, B. (1992). *Uluslararası ilişkiler sözlüğü*, İstanbul: Cem Yayınları.
- Strating, R. (2020). Strategy at sea: a plan b for Australian maritime security?. *Security Challenges*, 16(2), 58-70.
- Taylor, J. E. (2009). The reluctant embassy: establishing, maintaining and ending Australian diplomatic representation in Taipei 1966–72. *Asian Studies Review*, 33(2), 197-210.
- The World Bank. Military Expenditure (current USD) – Australia. <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.CD?locations=AU>
- Togo, K. (2012). Regional security cooperation in East Asia: what can Japan and Australia usefully do together?. W. T. Tow ve R. Kersten (Ed.), *Bilateral perspectives on regional security: Australia, Japan and the Asia-Pacific region* içinde (ss. 79-97). Palgrave Macmillan.
- Tow, S. (2017). *Independent ally: Australia in an age of power transition*. Melbourne: Melbourne University Press.
- Viotti, P. R. ve Kauppi, M. V., (2016). *Uluslararası ilişkiler teorisi*, Metin Aksoy (Çev. Edt.), Ankara: Nobel.
- Wallis, J. (2020a). Is it Time for Australia to adopt a “free and open” middle-power foreign policy?. *Asia Policy*, 15(4), 7-20.
- Wallis, J. (2020b). How should Australia respond to China's increased presence in the Pacific islands?. *Security Challenges*, 16(3), 47-52.
- Wang, Y. (2012). *Australia–China relations post 1949 sixty years of trade and politics*. Surrey: Ashgate Publishing.
- Whiteman, H. ve Watson, A. (2023, March 17). US agrees to sell 220 tomahawk missiles to Australia. <https://edition.cnn.com/2023/03/16/australia/australia-tomahawk-missiles-aucus-intl-hnk/index.html#:~:text=The%20US%20State%20Department%20has,weapon%20after%20the%20United%20Kingdom>
- Wintour, P. (2021, September 16). What is the Aucus alliance and what are its implications?. <https://www.theguardian.com/politics/2021/sep/16/what-is-the-aucus-alliance-and-what-are-its-implications>
- Xiaochen, C. ve Hong, C. (2022). The AUKUS trilateral security partnership: features, implications and prospects, China. *International Studies*, 94, 48-65.